

חוק

זלי אסון

מה אתה עושה כאן? שאל המומחה ליעול. "שום דבר!" ענה הפקיד הממשלתי. "ומה אתה עושה?" פנה המומחה אל הפקיד השני.

"אני? שום דבר!" השיב הלה. "דוגמה אינפיניטית של כפילות בעבודה!" קבע המומחה.

בדיחה ישראלית זו אינה נכונה. במקום שיש פקידים, שם מתרבה העבודה כאילו מעצמה, עד שהיא מתאימה לכוח העבודה העומד לרשותה. אשה זקנה שאין לה מה לעשות, יכולה לבלות יום שלם במשלוח גלויות דואר לבתה בשערי העמקים. היא תוציא שעה על חיפוש גלויות, שעה נוספת על צייד ה"משפיים", שעה וחצי על חיבור תוכן הגלוריה עצמה, ועשרים דקה על ההחלטה אם יש לקחת מטריה לדרך לתיבת הדואר או לא. אותו ענין שאדם עוסק וחסלו תוך שלוש דקות יכול להתיש בדרך זו את כוחותיו של אדם אחר במשך יום תמים.

הציניקאים טועים לגמרי

ל עבודה, ובעיקר עבודת-נייר גמישה מאו. משום כך ברור שלא צריך להיות שום יחס בין עבודה מסוימת לבין מספר העובדים העוסקים בה. אולם עובדה זו לא זכתה להכרה ציבורית מספקת, עד אשר נתגלה חוק מדעי חדש, המוכח בזה בפעם הראשונה לידעת הקהל הרחב ואשר ייקרא בשם "חוק זליגסון".

הפוליטיקאים ומשמל"המסים הניחו תמיד (אם כי לפעמים אחרי היסוס קל) שהמספר הגדל והולך של פקידים במנגנון המדינה ושאר המוסדות משקף כמות גדלה והולכת של עבודה. ציניקאים תיארו לעצמם כי הכי פלה זו של מספר הפקידים נובעת מן העובדה שאחדים מהם מתבטלים, או שכולם יכולו להסתפק ביו"ע עבודה קצר יותר. אולם גם האמונה וגם הספקות אינם במקומם.

האמת היא שאין כל יחס גומלין בין כמות העבודה לבין מספר הפקידים. עלית מספר הפקידים כפופה לחוק זליגסון, והיתה נש"ארת כמו שהיא גם אילו גדלה כמות העבודה, או ירדה, או נעלמה לגמרי. חשיבותו של חוק זליגסון טמון בכך שהוא חוק של צמיחה המבוסס על ניתוח הגורמים המשפיעים על צמיחה זו.

לפי שעה נסתפק בקביעת שני מושכלים ראשוניים כלהלן:

גורם 1: כל פקיד רוצה להכפיל את מספר פיקודיו, לא את מספר מתחרי, וכן

גורם 2: הפקידים יוצרים עבודה איש למען רעהו.

לאורנשטיין דרושים עוזרים

כה נתאר לעצמנו פקיד בסוכנות ה"י יהודית בשם א' (אורנשטיין). הוא מת' לונן שכמות עבודתו עולה על כוחותיו. לא חשוב כלל אם עומס העבודה אמיתי או מדרי מה. נציין רק בדרך אגב שאמונה (או אשליה) זו עלולה לנבוע גם מגילוי המתקדם של אורנשטיין, הגורם בדרך הטבע לירידת כוח עבודתו.

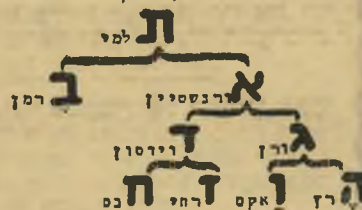
לפני אורנשטיין עומדים שלושה פתרונות אפשריים לבעיית עומס-העבודה האמיתי או המדומה שלו:

- הוא יכול להתפטר.
- הוא יכול לבקש כי ייתנו לו שני בינו לבין חברו ב', אדם בשם ברמן.
- הוא יכול לבקש כי ייתנו לו שני עוזרים ג' וד', שנקרא להם בשמות גורן ודוידסון.

אין אף תקדים אחד בהיסטוריה שאדם ב' מצב זה בחר באיזה פתרון שהוא מלבד ה"פתרון השלישי. אם יתפטר, יאבד אורנ" שטיין את זכותו לפנסיה. אם יכניס לתפ"י

• מדוע? מדוע לא?

מבנה המשרד נראה עתה כך:

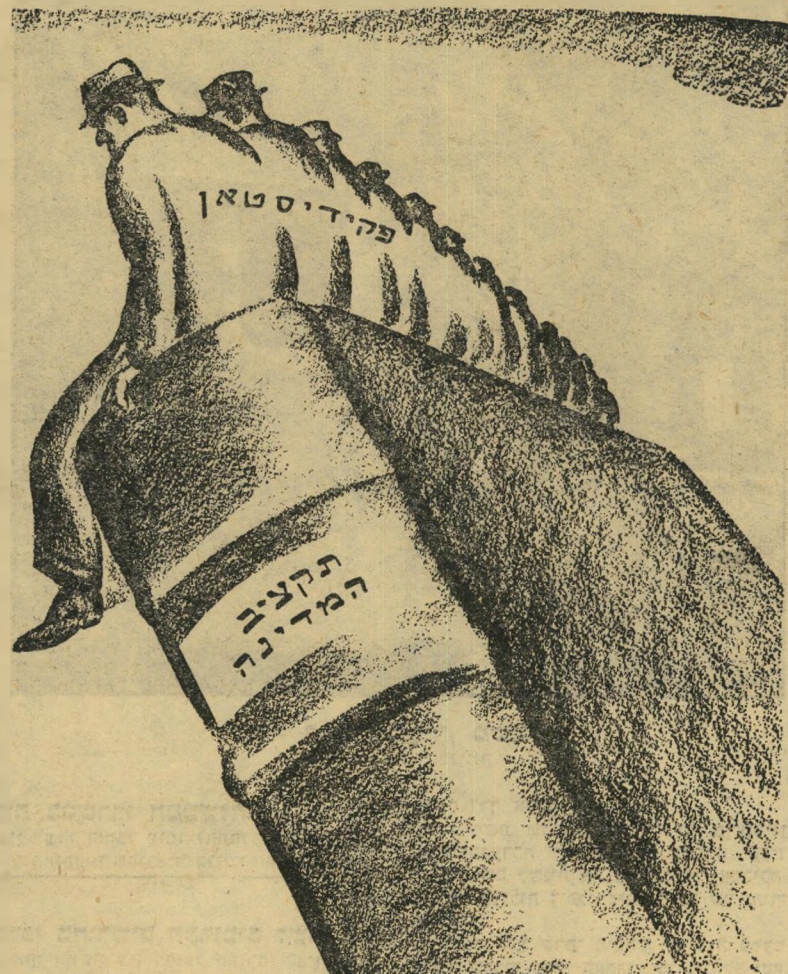

ואקס מנסה מיוטה

כמה עובדים עושים עתה את ה' עבודה שקודם לכן עשה רק אחד. זה המקום בו נכנס לתוקפו הגורם מס' 2. כי

פקידו-טאן הוא שם מוצלח מאד למדינה אשר מיטב בניה אינם עסוקים לא בהפרחת השממה, לא בהגנה על הגבול ולא בכתיה-חרושת, אלא במילוי טופסים אינסופיים.

אולם עד כה היה הסר הבסיס המדעי לתיאור מצב זה. הוא ניתן החודש על-ידי המחקר המדעי הבא שהוכן על-ידי מערכת השבועון הבריטי "אקונומיסט" והותאם על-ידי מערכת "העולם הזה" לתנאי הארץ. הוא מוכיח כי לא רק במדינת ישראל הפקיעו הפקידים לעצמם את ברכתו של הקדוש-ברוך-הוא! בפרק הראשון של התנ"ך: "פרו ורבו, ומלאו את הארץ וכבשוה!" וזהו צרה הירדועה בכל העולם.

שבעה אלה יוצרים כל כך הרבה עבודה זה לזה, עד כי כולם מועסקים עד מעל לראש, וגם אורנשטיין עובד עתה יותר מאשר קודם.

כל מיסמך נכנס עובר מאיש לאיש, בזה אחר זה. הפקיד הרץ מחליט שהמסמך שייך לתחום סמכויותיו של ואקס, המנסה טיווטה של תשובה ומניח אותה לפני גורן. גורן מש"נה את הטיווטה לחלוטין לפני שהוא מתייעץ עם דוידסון, המבקש את עוזרו ורחי לטפל בה. אולם רחי יוצא ברגע זה לחופשה ומבקש את חסן לקבל את התיק לידי. חסן מנסה זכרוד-בריים, שדוידסון חותם עליו ומעבירו לגורן. הלה מחקן את הטיווטה שלו בהתאם לכך, ומניח את הנוסח החדש לפני אורנשטיין.

שטיין סירב להסכים לו לגבי ברמן. מצב זה עוד מוחמר לאור העובדה שגורן היה היורש האפשרי היחידי של אורנשטיין. על כן הייב מספר העוזרים להגיע לשניים לפחות, כדי שכל אחד מהם יתחרה בשני ויציית לפקודות, מתוך חשש פן חברו ייעלה בדרגה ל"כאשר גורן יתלונן על עומס העבודה, דבר שיש לצפות לו בוודאות, יצטרך אורנ" שטיין להמליץ על מינוי שני עוזרים לגורן. אולם כדי למנוע סיכסוכים, יאלץ להמליץ גם על מינוי שני עוזרים לדוידסון, הנמצא באותו מצב. עם מינויים של ה', ו' וחי (שנקרא להם הרץ, ואקס, ורחי וחבס) הפכה עלייתו בדרגה של אורנשטיין לוודאית ב' החלט.

מה עושה אורנשטיין? לו חתם על הנוסח מבלי לקרוא, היתה הצדקה מלאה לכך, כי הרבה צרות אחרות מעיקות עליו. הוא יודע עתה כי בשנה הבאה יירש את מקומו של תלמי, ועליו להחליט אם גורן או דוידסון יבואו במקומו שלו. עליו להסכים לצאתו של ורחי לחופשה, אף כי למעשה עוד אינו זכאי לכך ממש. הוא שואל את עצמו אם לא היה צריך חסן לצאת לחופשה במקומו, כי לאחרונה נראה הלה חיוור ומדואג, אולי בגלל צרות משפחתיות.

חוק מזה יש לטפל בענין תוספת-השכר של הרץ לתקופת הועידה, ובבקשתו של חסן לעבור למחלקת העלייה. הוא שמע כי דוידסון התאהב בכתובנית נשואה, וכי ואקס ורחי שוב אינם מדברים זה עם זה, מבלי שיש ידע בדיוק מדוע. לכן קרוב המיתוי ללבו של אורנשטיין לחתום על המיסמך.

אולם אורנשטיין הוא פקיד בעל מצפון. למרות כל הבעיות שיצרו עוזריו איש בשביל רעהו ובשבילו, בעיות שנוצרו עקב עצם קיומם של עוזרים אלה, אין הוא משתמש מתפקידו. הוא עובר על הטיווטה בקפדנות, מוחק את הסעיפים המסורבלים של גורן וחבס, ומחזיר את הטיווטה לנוסח המקורי שנקבע על-ידי ואקס המוכשר (אך חובבי המריבות).

הוא מתקן את העברית — אף אחד מכל הצעירים האלה אינו יודע לכתוב לפי כללי הקודקוד — ולבסוף שולח את אותה התשובה שהיתה נשלחת לולא נולדו כל הפקידים מ"גורן ועד חסן. הרבה יותר אנשים היו דררי שים כדי להגיע לאותה תוצאה עצמה. איש מהם לא התבטל. כולם עשו כמיטב יכולתם. מאוחר מאד בערב עזב אורנשטיין את משרדו כדי לחזור לדירתו בצהלה. האורות האחרונים כבים בבנין המשרד, אחרי יום עבודה מפרך. אורנשטיין, הנמצא בין אחרוני העובדים, מהרהר בחיוך מהיר בעובדה שע" בודת לילה, ממש כמו שערות השיבה, אינה אלא מחיר ההצלחה.

צי יבשתי מפואר

תלמיד החכם יבין מתאור זה על נקלה שפקידים ממשלה ומוסדות מוכרחים להתרבות. אולם לא קבענו עדיין את שיעור הרבייה. כמה זמן עובר ממניויו של אורנ" שטיין ועד למינויו של חסן, המקבל משרד רת מלאה מכספי משלם המסים, או המגבית ה"יהודית המאוחדת, כולל זכויות לחופשה מהלה ופנסיה?

על כך נבדוק כמויות עצומות של סטטיס"ט שיקות. כך, למשל, נמצא כי בסוכנות היהודית גדל מספר הפקידים בשעור נמרץ בין 1950, שנה של עליה המונית עצומה, כשה" סוכנות טיפלה במאות אלפי יושבי מעברות, לבין 1954, כשהעליה ירדה כמעט לאכס.

סקירה דומה באדמירליות הבריטית הוכיח'ה כי ב"14 שנים בהן ירד מספר אניות ה"י מלחמה מ"62 ל"20, ומספר הימאים ירד ב"31 אחוז. עלה מספר הפקידים במשרד-הצי 78 אחוז. נולדה האימרה כי יש לאנגליה "צי יבשתי מפואר". מדינת ישראל, בה ירד גודלו של הצבא המגוייס במידה ניכרת מ"תקופת-השיא של מלחמת תש"ח בשנים ש"אחרי המלחמה, לא היתה שום ירידה דומה במספר הפקידים העוסקים בעניני בטחון. אלה התיבו באופן מאתמטי קבוע, בלי כל קשר עם העליה או הירידה של מספר המגוייסים. הוא הדין לגבי קרנות לאומיות, כמו הקרן הקיימת. לא חשוב כלל אם ההכנסות עולות או יורדות, אם ארצות שלמות נמחקו ממפת התרומות. חברי-העובדים מתרבה בקצב קבוע, ממש כמו חברי-העובדים של משרד-החוק ושל נציגויות ישראל בעולם. אם מחר ינת" 18 קרן מדינות את יחסיהן הדיפלומטיים עם ישראל, יוסיף סגל זה להתרבות בקצב קבוע.

לפי חוק זליגסון, קצב-התרבות זה הוא 5.89 אחוזים לשנה.

אסור להתרשע

וק זה הוא מדעי גרידא, ואינו מבוסס על שום גישה רגשית. אין זה מתפקידי המדען לקבוע אם מחלקה מסוימת צריכה לגדול או לא. האסכולה האחת, הסבורה כי רביבו זה חיוני כדי להבטיח העסקה מלאה במדינה, זכאית בהחלט להחזיק בדיעה זו. האסכולה השניה, המפקפקת בכושר-העמידה של משק המבוסס על העסקת רבבות אנשים בריאים בהחלפת זכרונות-דברים, זכאית אף היא לדעותיה במידה שווה.